

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Gradišnik

Kulturna konstrukcija serijskega morilca – primer Dexter

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Gradišnik

Mentorica: Doc. dr. Karmen Šterk

Kulturna konstrukcija serijskega morilca – primer Dexter

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

KULTURNA KONSTRUKCIJA SERIJSKEGA MORILCA – PRIMER DEXTER

V besedilu prikažemo družbeno-kulturno konstrukcijo serijskega morilca, ki je v zadnjih nekaj letih postal popularen fenomen »mainstream« kulturne produkcije. Predstavljeni so osnovni koncepti tipičnih značilnosti profila serijskega morilca ter teorija Freudovega razumevanja travme. Temu je dodana študija primera serijskega morilca glavnega lika Showtimeove serije Dexter. Predstavljena je zgodba Dexterja Morgana, ki je kot forenzični strokovnjak za analizo krvnih vzorcev zaposlen na policijski postaji v Miamiju. Navzven povsem običajen državljan je v prostem času serijski morilec. Izbrana metodologija je komparativna metoda virov in njih kritična ocenitev.

Analiza pokaže, da je lik Dexterja Morgana v televizijski seriji Dexter osnovan na popularno kulturnih (in romantiziranih) predstavah o serijskemu morilcu na način, da zvesto sledi trendu prikazovanja serijskega morjenja v hollywoodskih produkcijah. Ali drugače, Dexter je primer lika, ki je družbeno-kulturno konstruiran v skladu s spremenjeno percepcijo vrednot v družbi. Njegove lastnosti sovpadajo z dejanskimi vzroki za razvoj osebnosti serijskega morilca, a je še vedno dokaj hollywoodsko grajen lik.

Ključne besede: serijski morilec, Dexter, študija primera, kulturna konstrukcija

CULTURAL CONSTRUCTION OF A SERIAL KILLER – THE CASE OF DEXTER

The thesis presents social and cultural construction of a serial killer, one of the most popular phenomena of mainstream cultural production in the last few years. The basic concepts of typical characteristics of serial-killer profile and Freud's theory of trauma are presented. The case study is a serial killer, who is a main character of a Showtime's series Dexter. It displays the story of Dexter Morgan, an expert in forensic analysis of blood spatter evidence at Miami Metro police department. Though a normal citizen to the outside world, Dexter is a serial killer in his free time. The chosen methodology is a comparative method and critical assessment of available literature.

The analysis shows that the character of Dexter Morgan is based on popular and cultural (romantic) representations of a serial killer in a way that faithfully follows the trend of showing the serial murders in Hollywood productions. In another words, Dexter is an example of a character, which is socio-culturally constructed in accordance with the changed perception of values in a society. His personal characteristics coincide with the theory about the causes for development of the personality of a serial killer, but he still remains a very much Hollywood-like character.

Key words: serial killer, Dexter, case study, cultural construction

Kazalo

1	UVOD.....	5
2	SERIJSKI MORILEC.....	6
2.1	Definiranje serijskega morilca.....	6
3	LIK DEXTER TER NJEGOVA ZGODBA	8
3.1	Dexterjeve lastnosti »tipičnega« serijskega morilca	10
3.2	Vzroki za Dexterjevo psihopatologijo skozi Freudovo razumevanje travme	13
4	ANALIZA DRUŽBENO-KULTURNE KONSTRUKCIJE SERIJSKEGA MORILCA – DEXTER.....	14
4.1	»Družbena realnost zločina« (po Quinneyu).....	15
4.2	Družbeno-kulturna konstrukcija serijskega morilca	16
5	DISKUSIJA	20
6	SKLEP	22
7	LITERATURA.....	24

1 UVOD

Danes živimo v globalni kulturi svobode na vseh področjih, kar se kaže v predrugačenih vrednotah družine, ljubezni, spolnosti, itd. Smo produkt socializacije, katere akter je družba. V pričujočem diplomskem delu se ukvarjamo z družbeno-kulturno konstrukcijo serijskega morilca, ki je v zadnjih nekaj letih postal popularen fenomen »mainstream« kulturne produkcije. Jeff Lindsay, avtor kateri roman *Darkly Dreaming Dexter*, se je v zadnjih letih razrasel v celotno serijo knjig, je navdahnil izjemno uspešno serijo Dexter, produkcijske hiše *Showtime*. Njen istoimenski lik Dexter Morgan predstavlja glavni primer študije o »dobrem« serijskem morilcu, ki jo obravnavamo v nalogi. Uporabljena metoda analize družbeno-kulturne konstrukcije serijskega morilca je komparativna analiza virov in njih kritična ocenitev.

Pri analizi izhajamo iz teze, da je lik Dexterja Morgana v televizijski seriji Dexter osnovan na popularno kulturnih (in romantiziranih) predstavah o serijskemu morilcu na način, da zvesto sledi trendu prikazovanja serijskega morjenja v hollywoodskih produkcijah.

Diplomsko nalogo začnemo s predstavitevjo in definiranjem osnovnih konceptov preko stereotipnih predstav primerov serijskih morjenj iz zgodovine. V naslednjem poglavju povzamemo zgodbo tv-serije Dexter le toliko, kolikor je potrebno za samo analizo lika in njegovih tipičnih lastnosti serijskega morilca. Psihoanaliza je oprta na Freudovo razumevanje travme. Poglavje družbene konstrukcije serijskega morilca pa povežemo z družbeno realnostjo zločina in nadaljujemo z implikacijami družbeno-kulturne skonstruiranosti izbranega lika v krajši diskusiji.

Fikcijski lik, Dexter Morgan, je forenzični strokovnjak za analizo krvnih vzorcev na policijski postaji v Miamiu. Ima dober odnos s polsestro Deb, dekletom Rito in njenima dvema otrokoma. Navzven povsem običajen državljan je v prostem času serijski morilec. Zanima nas tudi popularnost lika in fascinacija nad njim v širšem smislu kulturne produkcije, ter »ali je zločin v sodobnih medijih in množični produkciji postal komoditeta in del potrošniške zabave ali pa gre samo za to, da pač uživamo v branju/gledanju nasilja, zločina, trpljenja, poniževanja« (Završnik 2007,25)?

2 SERIJSKI MORILEC

Definicija serijskega morilca dolgo časa ni obstajala, obstajali so le sinonimi, katere so predstavljali znani serijski morilci skozi zgodovino (Jack Razparač, ipd).

2.1 Definiranje serijskega morilca

Koncept serijskega morilca si je prilastil FBI (Federal Bureau of Investigation), predvsem zaradi svojih bivših agentov, Roberta Resslerja, ki je leta 1979 organiziral prvo raziskavo serijskih morilcev, Criminal Personality Research Project, in Donalda Lundeja. Oba trdita, da sta si izmislila to poimenovanje, hkrati pa je FBI postal edina strokovna avtoriteta za proučevanje in lov na tovrstne zločince. Serijski morilec je tako definiran kot posameznik, ki stori umor vsaj treh ljudi v časovnem razponu, ki je daljši od trideset dni, med posameznimi umori pa je obdobje pomiritve, »cooling off period« (Holmes, Holmes v Šterk 2007,17).

Poleg serijskega umora (»serial murder«) obstajata še dva tipa umorov: množični (»mass murder«) in verižni umor (»spree murder«). Temeljne komponente definiranja različnih tipov umora so torej število žrtev, prostor in čas.

Nekakšen statistično izmerjen profil serijskega morilca kaže na razmeroma neizobraženega moškega (88%), belca (84%), starega od 25 do 35 let, ki prihaja iz nestabilne in nefunkcionalne družine. Njegova morilska kariera traja 4,2 leta ter je v večini primerih geografsko stabilen (71 odstotkov jih ubija samo na določenem območju). V 82 odstotkih serijski morilec ubija z rokami (ali z orožjem, ki zahteva bližino: nož, vrv, žica ipd.), najpogosteje žrtev zadavi ali zabode. Njegova žrtev je najverjetneje mlada ženska, stara od 15 do 34 let, ki je morilec niti ne pozna niti nima očitnega razloga, da bi jo ubil (Šterk 2007,18). Pri serijskih morilcih gre ponavadi za popolno odsotnost kakršnega koli političnega motiva in tudi za odsotnost ljudem »razumljivih«, vsakdanjih, celo vsaj deloma opravičljivih motivov za umor, kot so koristoljubje, ljubosumnost, pohlep, maščevanje, zavist, samoobramba, opitost ipd. »In prav to serijske morilce dela najbolj razvpite človeške plenilce našega časa« (Šterk 2007,16).

Tipologija organiziranega in neorganiziranega serijskega morilca se uporablja za oznako prizorišča zločina, to delitev pa uporablja predvsem FBI. Iz pridobljenih informacij se nato opiše tip osebnosti, ki je najverjetneje storila zločin in se tako ustvari psihološki profil morilca (po Resslerju in Shachtmanu psihopatska osebnost ali psihotični morilec) (Šterk 2007,66). Poleg tipologije FBI je najbolj znana in najširše uporabljena Holmesova in DeBurgerjeva tipologija (Holmes, Holmes v Šterk 2007,66-67), ki serijske morilce uvršča v štiri kategorije: vizionarski tip morilca, mesijanski tip morilca, hedonistični tip morilca in tip morilca, ki mu gre za moč in/ali nadzor. Prvo razlikovanje je bolj praktično naravnano in poskuša prek psihološkega profila nakazati tip morilčeve osebnosti, druga tipologija pa je prejkone uporabna predvsem za teoretske namene in jo bomo uporabili pri kasnejši analizi izbranega lika.

Posebnost serijskih morilcev je tudi njihova »abnormalna normalnost«, ki je tudi Dexterjeva glavna značilnost. Morilci večinoma niso popolni samotarji, ki živijo na družbenem obrobju, vsaj navidez delujejo zadostno integrirani. Navzven se kažejo kot čisto običajni ljudje, z navidez čisto običajnimi problemi. Otroke vozijo v vrtec, ob nedeljah hodijo k maši, radi pomagajo (Fox, Levin v Šterk 2007,20). Tudi po videzu sodeč serijski morilci nikakor ne kažejo, da so drugačni od drugih ljudi. Ted Bundy, ameriški serijski morilec, posiljevalec in nekrofil, bi naj imel vse osebnostne lastnosti, ki so cenjene v Ameriki, ki zagotavljajo uspeh in spoštovanje; rad je imel otroke, bral je poezijo, rad je imel naravo, spoštoval je starše, bil odličen študent, se ukvarjal z obupanimi ljudmi v kriznem centru (Vrtačič, Šterk 2008,7). Tudi za našega Pluta se je govorilo, da so imeli nasmeh Mona Lize (Šterk 2007,20).

Znanstvena raziskovanja fenomena serijskega morilca temeljijo na iskanju in dokazih etioloških dejavnikov, skupnim serijskim morilcem; od zlorab v otroštvu do poškodb glave in kemičnega (ne)ravnovesja v možganih. Za večino vedenj serijskih morilcev bi naj bila značilna MacDonaldova triada; da so močili posteljo (68%), se radi igrali z ognjem (56%), ter mučili živali (več kot 40%). Ta triada je res skupna predhodnica številnih nasilnih vedenj, a zmagovite in dokončne formule še vedno ne poznamo (Vrtačič, Šterk 2008,9). Vrtačičeva in Šterkova (2008,9) sta mnenja, da se vztraja na poenoteni etiologiji serijskih morilcev zato, da se poišče razlog, zakaj mi »normalni« posamezniki, nismo taki kot serijski morilci oz. zakaj ne moremo biti taki. Dejstvo, da

dokončnega in vseobsegajočega odgovora preprosto ni, je vsaj tesnobno, in tudi to je eden od vzrokov, da se kopičijo vedno nova znanstvena dela o tej temi.

3 LIK DEXTER TER NJEGOVA ZGODBA

Dexter Morgan je mlad, postaven, prijazen, intelektualen moški, zaposlen kot forenzični strokovnjak za analizo krvnih vzorcev pri policijski postaji Miami. Živi sam v svojem stanovanju ob morju, ima jahto, dekle Rito in dober odnos s svojo nebiološko sestro Debbie, ki je policistka na isti policijski postaji. Skozi serije smo priča njegovemu vsakdanjemu življenju, ki je večji del povezano z njegovim poklicem in prijateljskim odnosom s sestro. Dexter se navzven kaže kot normalen državljan z normalnimi navadami, opravki, vrednotami; skratka živi normalno življenje. A samo nam gledalcem je omogočen pogled v njegovo psihologijo oziroma patologijo. Poleg dejanskega dogajanja lahko slišimo Dexterjevo razmišljanje, njegove namene ter njegova resnična čustva in občutenja oziroma »ne-občutenja«. Skozi zgodbo se nam razkriva Dexterjevo dvojno življenje, ki ga živi že od svoje mladosti.

Dexterju je v mladosti umrla mama, oče pa je družino zapustil že ob njegovem rojstvu. Dexter je tako od 3. leta član rejniške družine Morgan. Krušni oče Harry Morgan ima hčerko Debbie in tako ob posvojitvi Dexterja skrbi za oba otroka. Tudi Harry je bil zaposlen kot policist na policijski postaji Miami. Ker Dexterju Harry predstavlja nadomestnega očeta, se njuna vez zelo okrepi, predvsem takrat, ko ob njegovem odraščanju Harry spozna, da Dexter ni navaden deček, ampak ima neobičajno voljo in željo po ubijanju (v mladosti je večkrat ubijal živali) in probleme v odnosih z ljudmi ter pri ukvarjanju s svojimi čustvi. Kot pravita Vrtačičeva in Šterkova (2008,122) je Harry v odraščajočem Dexterju prepoznal psihopata, serijskega morilca v nastajanju, in ga tako naučil tehnik preživetja, mu povedal kako naj mori, da ga ne bodo ujeli, hkrati pa mu je naložil moralno obvezo, da nikoli ne sme ubiti nikogar, ki si tega ne zasluži. Harryjeva koda ali kodeks, kot jo imenuje Dexter, zahteva podrobno proučevanje potencialnih žrtev in neizpodbitne dokaze, da gre za zločince, ki so se izognili roki pravice. Del Harryjeve kode je tudi zahteva, da mora v vsakdanjih interakcijah z drugimi ljudmi oponašati

pričakovana vedenja. Psihopat kakršen je, naj bi najprej pomislil, kako bi se odzval sam, nato pa ravnal diametralno nasprotno. Za njegovo posebnost tako vesta le Dexter in Harry, kateri mu venomer daje napotke, kako živeti skupaj s to nagnjenostjo, kako jo sprostiti v »neškodljive« oblike ter kako živeti s tako nenavadno neobčutljivostjo, kar zadeva čustva in moralo. To je tisto Dexterjevo drugo, ljudem skrito življenje. Pri tem dvojnem življenju pa gre tudi za posebno in nenavadno Dexterjevo osebnost in psiho, ki ga posledično zaznamuje kot serijskega morilca.

Zgodba se tako odvija v dveh časovnih obdobjih; skozi predstavljanje Dexterjevega samostojnega življenja v sedanosti po Harryjevi smrti, se vpletajo izseki Dexterjeve mladosti pri družini Morgan ter skozi dvojno osebnost; kot forenzični strokovnjak in serijski morilec.

Dexter v vsakdanjem življenju kot forenzični strokovnjak za krvne vzorce preiskuje različne primere umorov in samomorov tako, da ga pokličejo na kraj zločina in tam opravi analizo poteka zločina na podlagi krvi, njene smeri škropljenja, globine in smeri vbodov ali strellov. Je zelo izkušen in v večini primerov so njegove ugotovitve pravilne.

Kot serijski morilec, ubija zbrano, metodično, brez čustev. Svoje žrtve najprej omami, nato jih gole priveže na mizo in počaka, da se zbudijo. Prizorišče pred tem pripravi, stene prekrije s polivinilom, da bi preprečil morebitne krvne madeže ali druge biološke sledi na prizorišču. Žrtev nato sooči z njenimi lastnimi zločini, jo poreže po licu in ji vzame vzorec krvi za svojo zbirko (doma ima skrito škatlo, v katero kot diapozitive zlaga med dve stekleni ploščici stisnjene kapljice krvi žrtev), nato pa jo brez nepotrebnega mučenja ubije. Prizorišče zločina za sabo pospravi, morilsko orožje prinese in tudi odnese s seboj, razkosana trupla pa s svojega čolna odvrže v morje, in sicer vsa na isto mesto (Vrtačič, Šterk 2008,122-123).

Glavni primer s katerim se ukvarja policijska postaja Miami v prvi sezoni serije, zadeva zelo organiziranega serijskega morilca, ki se v zadnjih delih izkaže za Dexterjevega pozabljenega starejšega brata Briana. Brian se izdaja za zdravnika Rudyja, ki se s svojimi serijskimi umori poigrava z Dexterjem in želi, da skozi vse podtahnjene umore ugotovi, da je storilec nekdo, ki Dexterja tako dobro pozna, kot ga je poznal le Harry. To poigravanje je Dexterju na začetku zelo všeč, kmalu pa spozna, da mu ti umori, načini izbire kraja zločina, deli teles žrtev in različni drugi simboli (število 103, soba polna krvi,

kontejner, Dexterjeva rojstna hiša; morilec ubija po Dexterjevih družinskih slikah) vzbudijo neprijetne spomine, fobije, izseke dogodkov iz njegovega ranega otroštva, ki jih je že zdavnaj potisnil v nezavedno. Ti boleči spomini, ki jih prikličejo ravno določeni zločini kmalu ohromijo Dexterja kot samozavestnega moškega. Spozna, da ga ti zločini napeljujejo, da raziskuje svojo zgodnje otroštvo, da najde podatke o svojih pravih starših in tako ob koncu tudi spozna, da je imel starejšega brata, s katerim se tudi sooči. Pojavi se problem; saj Dexter začne dvomiti o svojem navideznem življenju, v katerem je bil zelo navezan na Harryja, svojo nebiološko sestro in punco Rito (navezan v posebnem smislu, ki ga sam ne vidi kot navadna čustva) ter o tem, da je zavrnil svojega brata, ki ga je edini poznal takšnega kot je. Začne dvomiti o vsem tem, kar ga je naučil Harry (Harryjeve kode preživetja), saj mu je tudi med drugim zamolčal, da je Dexterjev biološki oče še živ. Dexter je razdvojen med pravim bratom, s katerim si delita isto preteklost in grozljivo izkušnjo in sedanjim življenjem z ljudmi, ki ga v celoti ne poznajo. »Dexter Brianu: Ti si edini, ki sem ga kdajkoli hotel osvoboditi! Brian Dexterju: Tebe je treba osvoboditi, tvoje življenje je laž...!«. Kljub vsemu se Dexter odloči za sestro Debbie (Za katero je Brian zahteval od Dexterja, da jo ubije), Brianu pa prereže vrat in mu podtakne samomor na ta način, kot je Brian kot organiziran serijski morilec ubijal svoje žrtve. Briana ubije zato, ker je vedel, da ima ta prav, saj »Tisti, ki bi prenesel resnico o Dexterju, ne bi zdržal živ...!« (*Dexter*). Dexter je tako na koncu edini, ki žaluje za Brianom.

Omenjena zgodba iz prve sezone tv-serije se malce razlikuje od zgodbe iz Lindsayjevega romana, predvsem v Dexterjevi odločitvi v končnem razpletu.

3.1 Dexterjeve lastnosti »tipičnega« serijskega morilca

Serijski morilec je tisti posameznik, ki krši vse uveljavljene pravine zločina, ki naj se zgodi z nekim razumnim ozadjem, oprijemljivim razlogom in po možnosti z ekonomskim učinkom. Ti ljudje nimajo kakršne koli materialne koristi, tudi ne ubijajo zaradi ljubosumja ali maščevanja in tudi ne gre za samoobrambo (Šterk 2007,16). To velja tudi za naš primer študije, lik Dexterja, ki ubija nepoznane, naključne ljudi, jih zasleduje ter raziskuje in če spozna, da so krivi za zločine oziroma umore ter so se izmuznili kazni policije in sodstva, jih ubije na svoj nenavadno prefinjen način.

Dexter v večji meri po lastnostnih spada v tipični profil serijskega morilca, ki ga opisuje večina virov. Je belec in spada v starostno skupino med 25 in 35 let ter svoje žrtve ubija z rokami, tako da jih zaduši, omami in nato prereže vrat, kjer uporablja specifične pripomočke (različni nožki, igle, itd.). Njegove žrtve sicer niso nujno mlade ženske ali šibki ljudje, temveč tisti, ki se v njegovih očeh prikažejo kot krivci in si zaslužijo smrt. Tako kot večina serijskih morilcev, tudi Dexter ni popoln samotar. Saj namreč tudi on navidez deluje dovolj integriran v družbo. Ima zelo dobro, ugledno službo in tudi v družbi deluje povsem običajno, z na videz običajnimi problemi. Dexter je, kot sem že omenila, simpatičen, mlad moški, ki torej s svojim videzom nikakor ne izdaja svoje psihološke drugačnosti. Tudi drugače je prijeten in prijazen, izjemno pošten in dobrasrčen.

Dexter Morgan je v otroštvu kazal znake krutosti do živali, kar je kmalu opazil njegov krušni oče Harry. To je bil tudi eden izmed dokazov, ki so Harryju dali vedeti, da je Dexter kljub svoji milosti in prijaznosti, dokaj poseben deček. Tako to njegovo nagnjenost poskuša speljati v »manj škodljive« namene, predvsem z vzgojo, ki je temeljila na tem, da je Dexterja naučil, da je navzven deloval povsem normalno, hlinil vsa možna čustva, torej delovati povsem kot dobro inkorporiran v družbo ter ne preseči videza normalnosti - »maska normalnosti« (Norris v Šterk 2007,27) (Harryjev kodeks). »Morilci kontrolo nad žrtvami razumejo kot nadomestek za intimnost« (Šterk 2007,24). Dexterjevo antisocialno osebnost eksplicitno zaznamuje dogodek, kateremu je bil priča skupaj z bratom, ko mu je bilo le 3 leta. Bila sta priči krutemu umoru matere, katero so brutalno umorili neznanci (ni podrobnih podatkov, ravno zaradi bežnega spomina, oziroma fobij, ki Dexterja preganjajo kasneje v odraslosti – dogodek je bil z njim vedno kot »temni sopotnik«). Dogajalo se je v velikem tovornem zabojniku v pristanišču. Morilci so pobegnili in v ogromni luži krvi pustili mladega Dexterja in brata kar dva dni, dokler ju niso našli policisti, med katerimi je bil tudi Harry Morgan, ki se je odločil posvojiti Dexterja, brata Briana pa dati v sirotišnico. Dexter je bil takrat po Harryjevem mnenju ravno dovolj mlad, da bi lahko ta neljubi dogodek sčasoma pozabil. Večina serijskih morilcev hrepeni po kontroli ravno zaradi pomanjkanja te kontrole v otroštvu, predvsem skozi odraščanje z vsaj enim zelo dominantnim staršem (striktna pravila, nasilje). O Dexterjevem življenju pred posvojitvijo v seriji zveemo zelo malo. Vemo le, da

je oče družino hitro zapustil. O nasilju matere nad otroci ne zvemo. Tudi kasnejše Dexterjevo odraščanje pri družini Morgan ni niti najmanj sporno, saj je bil tam deležen vse pozornosti in ljubezni. Torej, če argumentiramo, gre pri izbranem liku predvsem za dokaj hollywoodsko ustvarjen lik, ki naj bi posebljal serijskega morilca, kjer pa se »hollywoodizacija« pokaže predvsem skozi stereotipne značilnosti serijskih morilecev ter v odsotnosti realnih podlag in vzrokov večine serijskih morilcev, katere bomo omenili kasneje. Vseeno pa Dexter izjemno uživa v oblasti in kontroli, ki mu pomeni tudi mnogo več kot intimnost, kateri se izrazito ogiba.

Dexter je tip morilca, ki je fokusiran na samo dejanje umora; umoru nameni le toliko časa, da žrtev umre in ne čuti potrebe po mučenju ali kaznovanju žrtve.

Dexter kot forenzik, strokovnjak za krvne vzorce ljubi kri in posledično tudi vse povezano z njo. Nad tem je izjemno fasciniran in navdušen; kri mu je izredno domača in ljuba. Zakaj? Dexterjev lik serijskega morilca so avtorji isto imenovane serije oblikovali v skladu s kruto izkušnjo v otroštvu in to naj bi bila posledica njegove fascinacije nad krvjo, kar pa sam ugotovi šele v zadnjih delih prve sezone.

Tudi njegov prvi umor, ki ga zagrešil tik pred Harryjevo smrtjo je bilo zelo neizkušeno, »štorasto« ali kot pravi Giannangelo (Šterk 2007,41): »impulzivno dejanje devičnika«. Njegova prva žrtev je bila medicinska sestra, ki je Harryja predozirala z morfijem. Dexter se je pred dejanjem o tem pozanimal in izvedel, da je veliko ljudi že ubila na isti način. Razlog za umor je bil torej nek stresni sprožilni dejavnik, v Dexterjevem primeru je to bil Harry, kar pa je tudi lastnost zaradi katere Dexterja uvrščamo v organiziran tip serijskega morilca. Njegov zločin je vnaprej načrtovan, žrtev najprej omami in si v bližini organizira kraj umora, ki ga zavaruje tako, da ga polepi s polivinilom. Da bi popolnoma skrtil dokaze, se obvladuje, morilsko orodje in pripomočke prinese s seboj in jih tudi odnese, ter po umoru »za spomin« vzame žrtvi vzorec krvi, ki ga shrani v svojo zbirko drugih vzorcev njegovih žrtev.

Po Holmesovi in DeBurgerjevi tipologiji (v Šterk 2007,76) spada Dexter v mesijanski tip morilca, saj »svet očisti neke skupine ljudi«, v izbranem primeru skupine ljudi, ki bi brez Dexterjevega posredovanja še morili ali nadaljevali z zlonamernimi dejanji, ki so vsekakor konfliktna. Pričakovana korist od umora je vselej psihološka, morilec se po umoru počuti bolje, storil je pravično dejanje.

Dexterja vsaj do neke mere obravnavamo kot psihopata. Je inteligenčen, racionalen, umirjen, neiskren kar zadeva njegove misli in občutenja, ne pozna žalovanja in drugih čustvenih izlivov, je nezmožen ljubezni. Njegova glavna značilnost je poleg nezmožnosti globljega čustvovanja tudi emocionalno distancirano spolno življenje. Dexter sicer ima punco, a mu v njuni zvezi veliko pomeni ravno to, da oba ne čutita potrebe po spolnih odnosih.

3.2 Vzroki za Dexterjevo psihopatologijo skozi Freudovo razumevanje travme

Kot že omenjeno, Dexterjev oče družino zapusti v njegovem zgodnjem otroštvu in od 3. leta dalje Dexter živi v rejniški družini Morgan. Vsekakor je Dexterjevo življenje zaznamovala tudi njegova biološka mati. Za primerjavo pokažimo na podoben spomin na Dexterjevo mamo, to je spomin na mamo znanega serijskega morilca Henryja Leeja Lucasa. Henry se spomne prizora, ko je mama po spolnem odnosu s puško ustrelila v nogo svojo stranko, njegova kri pa je oškropila Henryja. Gre za pomemben moment opazovanja nasilnih dejanj drugih, kar bi lahko bilo v Dexterjevem primeru opazovanje morilcev njegove matere. Pri tej izkušnji ugotavljamo, da gre za t.i. postravmatsko stresno motnjo, saj naj bi oseba, ki trpi za tem sindromom izkusila neko neobičajno izkušnjo, dogodek, ki bi pretresel vsakogar. Ta oseba naj bi imela po tem, tako kot tudi Dexter zelo zmanjšano sposobnost občutenja, kar zadeva čustva in intimnost in kaže tudi zmanjšano občutljivost za zunanji svet. Pri Dexterju gre torej za kronično motnjo, saj na to vpliva ravno intenzivnost in trajanje te travme (Dexter je ostal 3 dni v zaboju skupaj s trupli v luži krvi in preškropjen s krvjo) ter starost posameznika ob travmatski izkušnji (Dexter je takrat bil star 3 leta) (Povzeto po Šterk 2007,145-146).

Dexter poskuša izoblikovati kompenzacijo za izkušeno travmo, za kar uporabi enega od mehanizmov, to je prek transformacije pasivne vloge pri izkušnji travme v aktivno vlogo. Dexter se tako identificira s storilcem oz. povzročiteljem njegove travme, to je z morilcem njegove matere. Tako iz te travme naredi svoj objekt, sebe pa postavi v vlogo subjekta; začne moriti. Svojo travmatsko izkušnjo pasivnega trpljenja transformira v specifičen modus uživanja (Povzeto po Šterk 2007,149).

Pri Dexterju gre za »as if osebnost«, saj na nek način spominja na tipičnega patološkega narcisa; »je skoraj brez vsakega občutka topline, vsi izrazi čustev so formalni, navzven pa kaže kot da bi imel sposobnosti polnega in pristnega čustvovanja« (Deutch v Šterk 2007,154). Vendar, če poznamo patologijo pristnega patološkega narcisa, Dexter v marsičem tudi izostaja; res gre za odsotnost njegovega biološkega očeta, a tega kmalu nadomesti njegov rejniški oče Harry, ki svojo nalogo (predstavljanje moralne nadjzovske instance, objekt dečkove identifikacije) dobro opravlja. Zaradi tega se pri Dexterju po mojem mnenju ne ustvari Šibki jaz, ki se kompenzira z grandioznim Jazom. Pri Dexterju se tudi zaradi izgube matere ne sproži vzorec narcistične odvisnosti od nje. Pri izbranem liku tudi niso vidne paranoidne ideje; Dexter tako rekoč deluje povsem integriran v družbo, z normalnimi navadami in opravki. Pri njem tudi ni vidna kruta in neizprosna instanca Ideala Jaza, kjer bi šlo za neko željeno samopodobo, kateri se subjekt nikakor ne more približati. Dexterju Nadjaza ne predstavlja primerjava Jaza z Idealom, temveč mu to moralno instanco še vedno kljub vzgibom k nasilju predstavlja Harry (po Harryjevem kodu, ki se ga Dexter venomer spominja, je razvidno, da se po njem tudi ravna in deluje v skladu z njim) (Povzeto po Šterk 2007).

Dexterjev lik tako želi predstaviti človeka, ki je čustveno prazen, tudi inteligenčen, a kar zadeva občutenja in psihične vzgibe pa o tem ne more vedeti ničesar, saj je to področje v njegovem življenju obstalo v njegovi zgodnji mladosti in se je zaradi takšnih in drugačnih izkušenj potlačilo in projeciralo v stanje nezavednega.

4 ANALIZA DRUŽBENO-KULTURNE KONSTRUKCIJE SERIJSKEGA MORILCA – DEXTER

Družbeni konstruktivizem je širok sociološki pristop, ki je v nasprotju s psihološkimi in biološkimi teorijami serijskih umorov, usmerjen je na reakcijo, prezentacijo in definicijo in ne na sam vzrok, ki žene posameznika, da ubija večkratno (Cready 1999,57). Z omenjenim pristopom želimo nakazati, kako je izbran lik, Dexter Morgan, osnovan na kulturnih predstavah serijskih morilcev, ki jih skonstruirajo mediji in družba sama.

4.1 »Družbena realnost zločina« (po Quinneyu)

Če posameznik zagreši zločin (serijsko morjenje), se le ta začne pojavljati v različnih medijih, kjer preko značilnega medijskega diskurza, dobiva neko družbeno oznako kar imenujemo družbena realnost tega zločina.

Določena stvar obstaja, le če jo poimenujemo; kateri koli fenomen je za nas resničen le, če si ga lahko predstavljamo. Brez domišljije ne bi mogli ničesar izkusiti. Enako je pri kriminalu. V naših interakcijah z drugimi konstruiramo družbeno realnost zločina. Ta realnost je tako konceptualna kot fenomenalna, je svet pomenov in dogodkov konstruiran v povezavi z določenim kriminalom (Quinney v Cready 1999,57).

Družbena realnost je v procesu stalnega spreminjanja, saj jo konstruiramo ljudje sami. Je družbeni proces, kjer gre za neprekinjeno serijo dejanj, ki poteka v času in vodi v posebno vrsto rezultatov. Katerikoli družbeni fenomen lahko razumemo kot del kompleksnega omrežja dogodkov, struktur in procesov.

Quinneyeva teorija družbene realnosti zločina zajema poleg *družbenega procesa*, še tri predpostavke; konflikt, moč in družbeno delovanje. Po Karlu Marxu (Quinney v Cready 1999,59) so »v vsaki družbi *konflikti* med posamezniki, družbenimi enotami ali kulturnimi elementi neizogibne, normalne posledice družbenega življenja«. Ob določenem zločinu serijskega morilca torej nastane konflikt, med zločincem in ljudmi, ki ta zločin obsojajo, saj so tako ogrožene določene vrednote.

Moč je »zmožnost določene osebe ali skupine, da določi ravnanje druge osebe ali skupine« (Quinney v Cready 1999,58). Moč in konflikt sta skozi čas postala prepoznavna kot dve strani istega kovanca, na način, da se razlike v moči rezultirajo v konfliktu (tisti brez moči se bodo vedno borili proti tistim, ki imajo kakršno koli avtoriteto). Kot relevanten primer nenehnega boja za moč so različne interesne skupine ali »oblikovalci trditev« (*claim-makers*), vključno z mediji in neodvisnimi pravno-izvrševalnimi agencijami, ki poskušajo manipulirati s politiko javnega reda v zvezi s serijskim umorom, ki ustrezajo njihovim osebnim interesom, ki so v stalnem konfliktu s tistimi, ki imajo moč ustvariti ali spremeniti te politike.

Četrta predpostavka, ki jo je potrebno omeniti pri teoriji družbene realnosti kriminala, je *družbeno delovanje (Social Action)*. Po Webru (Quinney v Cready 1999,60) so delovanja ljudi, kriminalna ali ne, vedno prostovoljna in izhajajo iz racionalnih odločitev akterjev samih. Ali povedano drugače; človeško vedenje je namerno, ima določen pomen akterjem, je usmerjeno k cilju in se zgodi z zavedanjem posledic tega vedenja. Gre za to, da je določen zločin vedno družben, saj ga izvajajo člani določene družbe.

Če povzamemo vse štiri omenjene predpostavke dobimo po Quinneyevi teoriji družbeno realnost kriminala, ki je »konstruirana preko oblikovanja in uporabe definicij kriminala, razvoja vedenjskih vzorcev povezanih z definicijami kriminala in konstrukcije kriminalnih konceptov« (Quinney 1999,60).

V skladu s tem modelom, je kriminal/zločin družbena konstrukcija realnosti v kateri živimo, kriminalci pa so na žalost prepoznani kot stranski proizvod tega neskončnega procesa konstrukcije.

4.2 Družbeno-kulturna konstrukcija serijskega morilca

Vsi ljudje smo družbeno skonstruirani, tudi tisti etiketirani kot »serijski morilci«, so v smislu produkt socializacije. Po Quinneyu, ki izhaja iz Jenkinsove teorije družbenega konstruktivizma (Jenkins 1994,61) družba sama socializira posameznike, da postanejo kriminalci.

Poskus etiketiranja serijskih morilcev kot »Druge« je glavni popularni odgovor temu tipu kriminala, ki izhaja iz vpliva sistema reform 19. stoletja. S tem tipom konstrukcije mej med kriminalnimi elementi (*the other*) in civilizirano družbo oziroma z dehumanizacijo kriminalcev in serijskih morilcev; podobno kot oni dehumanizirajo svoje žrtve, jih preko procesa konstrukcije moralnih mej spremenimo v »Druge«, v upanju, da se izognemo realnosti, da so kriminalci sami tudi človeška bitja. A to nas prisili, da sprejmemo dejstvo, da so serijski morilci res produkt socializacije družbene realnosti, katero smo skonstruirali mi sami (Cready 1999,61-62). Pri samem liku Dexterja se vidi, da je v zgodbi tudi sam družbeno skonstruiran, saj je v času svoje primarne socializacije priča nasilnemu dejanju (umor matere), ki mu zaznamuje življenje. Tako Dexterjev lik potrjuje, da je tudi serijski morilec produkt socializacije družbene realnosti.

Če želimo torej govoriti o družbeni konstrukciji serijskega morilca in o moralni paniki, ki je v zvezi z »epidemijo serijskih morilcev« (Noris v Vrtačič, Šterk 2008,37) v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja polnila medijsko realnost v ZDA, moramo najprej ponazoriti družbeni kontekst, sociološke in antropološke okoliščine, ki omogočajo vznik tiste prevladujoče strukture osebnosti, ki po mnenju tako popularnega kot strokovnega imaginarija predstavlja okostje »klasičnega« serijskega morilca. Na tem mestu so pomembne družbene vrednote, ki se z odraščanjem vpišejo v način posameznikovega doživljanja sveta in svojega mesta v njem (Vrtačič, Šterk 2008,37).

Ključno obdobje pri družbeni konstrukciji fenomena serijskega morilca v ZDA sovpada z začetkom FBI-jevega zanimanja zanj v sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih letih prejšnjega stoletja. V tem času so ujeli kar nekaj medijsko zanimivih serijskih morilcev: Eda Kemperja in Herberta Mullina v Kaliforniji leta 1973, Davida Berkowitza leta 1977 v New Yorku, Teda Bundyja na Floridi in Johna Wayne Gacy-ja v Illinoisu leta 1978 itd (Vrtačič, Šterk 2008,37-38). Temu je sledilo dramatično povečanje izdanih resničnih kriminalnih romanov na temo serijskih morilcev in njihovih zločinov. Prav tako se je povečalo televizijsko in filmsko (samo v letih 1980 in 1981 je bilo posnetih več filmov na temo serijskih morilcev kot v dveh desetletjih pred tem) obravnavanje teme ter časopisno poročanje o primerih. Serijsko morjenje se je vse bolj zdelo kot neustavljiv pojav velikih razsežnosti (Vrtačič, Šterk 2008,39).

Razlogi za eksplozijo medijskih zastopstev in pojavljanj serijskih morilcev se torej skrivajo v širšem družbeno-kulturnem kontekstu; to so spremenjene družbene vrednote in prevladujoče kulturne konstrukcije osnovnega člana družbe, tj. družine. V popularnosti nekega fenomena se namreč praviloma skrivajo sledi nekih osrednjih kulturnotravmatičnih področij. Mediji s svojim predstavljanjem izoblikujejo prototip serijskega morilca, ki ni niti tipičen niti povprečen. V klišejsko psihologizirano strukturo posameznika mediji investirajo še družbene pomene. Značilno je, da na serijskega morilca najbolj odločno vplivajo izkušnje otroštva in odraščanja (Vrtačič, Šterk 2008,120). O vsem povedanem se torej sklada naša ugotovitev o »hollywoodizaciji« značilnosti profila serijskega morilca v medijih, saj gre tudi pri Dexterju za travmatične izkušnje v otroštvu, spremenjene vrednote družine oz. predstave o družini, predvsem zaradi odraščanja v rejniški družini.

Gre za spremenjeno strukturo, formo in definicijo (post)moderne družine in redefinicijo njenih sestavnih delov; očeta, matere in otroka. Družina kot »družbena pogodba«, ki se vzpostavi kot posledica pravnih in ekonomskih odnosov med moškimi v patriarhalnem družbenem ustroju (menjava žensk), se vsaj že od 18. stoletja naprej srečuje z že dobro utrjeno razsvetljsko paradigmo o romantični ljubezni, ki temeljito redefinira razmerje med spoloma in pred sodobne zahodnjake postavi splet nemogočih čustvenih zahtev. Ne le, da romantične predstave o zakonu utemelji na ljubezenskih čustvih, individualnih zaslepitvah in naivnih fantazijah (namesto na povsem ekonomskih kriterijih), ki se razblinijo v serijo pristnih travmatičnih katastrof in novega načina nelagodja v kulturi, ampak tudi razveljavi dobršen del moške sfere kot tiste, ki »družbeno pogodbo« sklepa (Vrtačič, Šterk 2008,42-43). Čeprav Dexter po 3. letu starosti odrašča v urejeni rejniški družini, mu omenjena družbeno-kulturna konstrukcija sodobnega pomena njegove neurejene družine pred 3. letom, pusti globok rez v njegovi psihi z očitnimi posledicami.

Kot tudi Dexter, so bodoči serijski morilci, ki v mladosti opazujejo nasilno obnašanje okolice, pogosto mnenja, da se nasilje spleča. Možnost, da je posameznik priča nasilnemu vedenju, je še zlasti v zibelki serijskega morilca in po Lesterju (Vrtačič, Šterk 2008,41) »kulturi nasilja« (ZDA) torej dovolj velika. Po Newtonu (Jenkins 1994,41) bi naj bilo kar 74% serijskih morilcev 20. stoletja iz ZDA. Primerno tej statistiki, se serija Dexter odvija v Miamiju, ameriškem mestu, zelo znanem po visoki stopnji kriminala. Porast števila serijskih morilcev v ZDA Jenkins (Vrtačič, Šterk, 2008:42) povezuje z naslednjimi dejavniki: (1) spremenila se je demografska slika ZDA, povečal se je delež mladih ljudi; (2) baby boom generacija naj bi promovirala agresivno vedenje s seksualno motivacijo zaradi povečane uporabe zlasti halucinogenih drog in stimulatívnega imaginarija, ki je izšel iz hipijevske subkulture; (3) povečalo se je tudi število potencialnih žrtev, in sicer zaradi večje seksualne svobode, geografske mobilnosti in sprejemanja deviantnosti; (4) pojavila se je težnja k deinstitucionalizaciji ameriških psihiatričnih pacientov, tako se je med letoma 1955 in 1975 število institucionaliziranih pacientov zmanjšalo za dobro polovico. Hkrati se je krajšalo trajanje zapornih kazni in dejanskega časa, ki ga je zapornik odsedel.

Serijski morilec pa prava »zvezda« postane prav skozi medije. Kot pravi Rusjan (v Vrtačič, Šterk 2008,60);

Serijski morilec je junak našega časa. Informacijska družba njegove podvige prenese v vsako zakotno vas. Kulturna industrija o njem sestavlja epopeje. Njegovi oboževalci postavljajo novo mitologijo. O njem beremo v najbolj nizkotnem rumenem tisku. Njegov nori nasmeh se širi z naslovnih časopisov. In vsi vemo, da je v splošnem moralnem ogorčenju skrito seme občudovanja. Kajti serijski morilec je upornik proti vsemu splošno veljavnemu. Upornik, ki je udaril po ljudeh in si je drznil, kar si večina ne bo nikoli. Ki se za razliko od ostalih soljudi ne meni za moralne norme, kaj šele za napisane zakonodajne akte. Ki ne sprejema ukazov, ampak si naloge naloži sam. Nadčlovek, ker zmore več kot ostali, in Bog hkrati, ker lahko jemlje življenje.

Tudi pri Dexterju gre za serijskega morilca, ki je zakon in red vzel v svoje roke ali kot pravi Vronsky (Vrtačič, Šterk 2008,124), je serijski morilec, ki predstavlja simbol poguma, individualnosti in izjemne pretkanosti; simbol hitre in učinkovite roke pravice, ki družbo čisti njenih zločinskih izmečkov. Dexter se ne ozira na zakone in moralne norme, ravna se le po Harryjevem kodeksu, ki mu predstavlja njegovo misijo; moriti ljudi, ki so se uspeli izognili roki pravice.

Televizijske serije, kakršna je Dexter, v primerjavi s filmom gledalca zgrabijo na drugačen način, saj so v filmih zvezde igralci, v serijah pa njihovi liki. Pri filmu gledalec, še zlasti oboževalec, bolj investira v igralca, serija pa mu ravno s svojo »serijskostjo« omogoča investicijo v lik. Serijskost »daje občutek, da se fiktivna življenja likov med epizodami, daleč od kamer in občinstva nadaljujejo« (Jones v Vrtačič, Šterk 2008,117). V filmskih serijah je podobno; v ospredju ni več igralec, temveč njegov lik, pogosto prav serijski morilec. Razlika med televizijskimi in filmskimi serijami na temo serijskih morilcev pa je ta, da je v prvih glavna zvezda »bad guy« (serijski morilec – Dexter), v drugih pa »good guy« (najpogosteje FBI-jevec) (Vrtačič, Šterk 2008,118). V mojem primeru gre za televizijsko serijo, kjer Dexter kot glavna zvezda v vlogi serijskega morilca nastopa kot »bad guy« vendar se nam kaže kot »good guy« (kot član FBI-ja). Vse skupaj je posledica fiktivne zastavitve lika.

Posameznik dvajsetega stoletja je individualizirana predstava družbe, je množični eden, saj je njegova osebnost družbena oz. kulturna konstrukcija. Skupni imenovalec obeh predstav je, da patologija posameznika razkriva patologijo družbe in da je znanosti, ki proučujejo deviantnega posameznika mogoče uporabiti v namene razumevanja deviantnosti družbe (Vrtačič, Šterk 2008,121). Torej, na podlagi vedenj odklonskih posameznikov lahko proučujemo značilnosti družbe in kulture, v kateri posameznik odrašča in biva. Tudi Dexter posnema značilno obnašanje družbe v kateri deluje; poskuša biti kar se da dobro inkorporiran v njeno kulturo, preko doseganja normalnosti, vsakdanjosti, povprečnosti z vedenjem ter posnemanjem drugih članov. Gre za posledico imenovano »patologizacija normalnosti«, vsakodnevnega družbenega življenja, ki ga posnema serijski morilec, s tem da ne izstopa, je običajen, navaden, banalen (Vrtačič, Šterk 2008,121).

5 DISKUSIJA

Dexter Morgan se nam skozi serije prikazuje kot simpatičen, dobrosrčen, pripravljen pomagati, prijazen, v smislu »saj ne dela nič slabega«, temveč ravno obratno; vse »slabo« odстранjuje in deluje kot nekakšen »filter družbe«. Vse te njegove pozitivne lastnosti njegovega javnega ter skrivnega življenja (saj deluje le po Harryjevem kodeksu), nas prepričajo, da lik enostavno vzljubimo. Naš študij primera je torej dober dokaz, da je danes objekt grozljivega zelo težko ločiti od objekta fascinacije. Da je narava serijskega morjenja oboje hkrati: stvar, ki vzbuja strah, in pojav, ki navdihuje umetnost. Šele potem, ko med objektom grozljivega in objektom umetnosti postavimo enačaj, lahko razumemo, kateri so skupni imenovalci uspeha delovanja serijskega morilca hollywoodskih uspešnic in naše fascinacije z grozljivimi liki; skupni imenovalci aktivnega morjenja, njihovih reprezentacij in pasivnosti v »samo gledanju« (Vrtačič, Šterk 2008,128).

Serijski morilec viden kot »abnormalno normalen« (Seltzer v Vrtačič, Šterk 2008,129) je ena največkrat opisanih in najbolj tesnobno vzbujajočih lastnosti serijskega morilca. Njegova običajnost, neločljivost, nevpadljivost nam onemogoča izoblikovanja kriterijev, po katerih bi se lahko pred njim zaščitili ter nas pušča v negotovosti in dvoumnosti v

zvezi s tem, če sploh lahko dejanja serijskega morilca umestimo med početja, ki jih mi sami ne bi bili zmožni in ki so onkraj naše identifikacije (Vrtačič, Šterk 2008,129). Dexterjeva značilna drža navzven je ravno njegova »maska normalnosti«. Ker pa smo le gledalci tisti, ki imamo možnost vpogleda v njegovo dvojno življenje, Dexterjevo razmišljanje in vemo, koliko truda sam vloži v to, da hlini povprečnost, nam lik zaradi svoje nerodnosti in pasivnosti enostavno zleze pod kožo.

Gre torej za prehod v kulturnem vrednotenju serijskega morjenja, saj je Dexter »očarljiv sociopat« (Jurc 2009), ki ga vzljubimo in razumemo. Pri čemer se strinjamo z Vrtačičevo in Šterkovo (2008,126), ki pravita, da skoraj ne gre verjeti, da bi takšen maščevalec, požel toliko simpatije, popularnosti in denarja v družbi, ki zaupa v pravni sistem in ki demokratično pristane na to, da lahko v imenu ljudstva življenje jemlje samo država.

6 SKLEP

V diplomskem delu smo s pomočjo psihoanalize fikcijskega lika serije Dexter prišli do pomembnih ugotovitev. Lastnosti Dexterja Morgana sovpadajo z dejanskimi vzroki za razvoj osebnosti serijskega morilca, saj spada po demografskih podatkih, organiziranosti, načinu ubijanja, izboru žrtev, itd, v tipični profil serijskega morilca. S svojo običajnostjo zakriva svojo psihološko drugačnost. Njegova glavna značilnost je poleg nezmožnosti globljega čustvovanja zmanjšana sposobnost občutenja, kar zadeva čustva in intimnost ter zmanjšana občutljivost za zunanji svet. S Freudovim razumevanjem travme se povezuje Dexterjeva kruta izkušnja iz ranega otroštva, kjer je bil kot otrok priča krutemu umoru matere. Kasneje to, takrat pasivno vlogo, zamenja za aktivno tako, da sam začne moriti.

S to izkušnjo Dexterjev lik potrjuje, da je tudi serijski morilec produkt socializacije družbene realnosti, kjer gre tudi v zgodbi za predrugačene vrednote pomena družine, značilne za družbo dvajsetega stoletja.

Dexterja razumemo kot povsem hollywoodsko grajen lik sodobnega serijskega morilca, ki je potreboval le nek dogodek, ki mu je zaznamoval življenje. Pri njem je vidnih veliko različnih lastnosti, ki jih najdemo v zajetni študiji primerov serijskih morilcev skozi zgodovino, a kar je še dodaten dokaz za kulturno konstrukcijo lika, da vse te lastnosti, če jih povežemo, ne predstavljajo nujno določene strukture osebnosti (psihopat, sociopat, itd.). Izbrana tv-serija v skladu s tem tudi ne deluje povsem po tipičnem Freudovem principu.

V ta namen je potrjena zastavljena teza, da je lik Dexterja Morgana v televizijski seriji Dexter res osnovan na popularno kulturnih (in romantiziranih) predstavah o serijskemu morilcu na način, da zvesto sledi trendu prikazovanja serijskega morjenja v hollywoodskih produkcijah.

Gre za zmes posameznih »morilskih« sestavin, ki kljub zmedenosti pri analizi lika, predstavlja smiselno, zanimivo, dogajanja in idej polno serijo, vsekakor vredno ogleda in psihološke poglobitve v izbran lik.

Kot smo že načeli v diskusiji, nam izbrana študija primera serijskega morilca potrdi našo fascinacijo nad sodobnim prikazovanjem nasilja, serijskega morjenja. Vsekakor je tu viden trend, ki je del potrošniške zabave in užitek v »samo gledanju«.

»Zakon in red, ki v očeh državljanov velja za serijskega morilca, lahko obvaruje samo serijski morilec, ki zakon in red vzame v svoje roke – Dexter Morgan« (Vrtačič, Šterk 2008,126). Večina serijskih morilcev ubija z nekim namenom. Če je torej namen nekega serijskega morilca dober, koristen tudi za druge ljudi, tako, da varuje družbo takrat, ko je institucije zakona in reda ne zmorejo več, zakaj se ne nasilje res na nek način »splaća«?

Vendar, če bi sledili takšnemu trendu, bi lahko prišli do tega, da serijske morilce sploh ne bi več zapirali, saj bi bili prepričani, da določen umor pač služi svojemu namenu, kakršenkoli že je.

»Tudi če bo človek kdaj raziskal vse kotičke vesolja, bo njegov psihični svet ostal skrivnostna črna luknja, morda bolj dostopna pesnikom kot znanstvenikom« (Šterk 2007,85). Ta citat nazorno ponazarja, četudi se dodobra poglobimo v posameznikovo psihološko strukturo in dinamiko, da je poleg že mnogih analiziranih pogojev in vzrokov za izoblikovanje tipa serijskega morilca, možnih mnogo drugih dejavnikov ali odsotnosti le teh, ki privedejo določeno osebo k tako posebnemu nagnenju. Zato mi je pričujoče raziskovanje posameznikove psihe skozi študijo primera bilo še v toliko večji užitek in izziv.

7 LITERATURA

- Cready, Lisa Michelle. 1999. »*On the Social Construction of Serial Murder*«, *Television Portrayals: Fact or Fiction*. Kanada: National library of Canada.
- Fox, J. A. in J. Levin. 1996. *Overkill*. New York: Dell Publishing.
- Freud, S. 1987. *Metapsihološki spisi*. Ljubljana: ŠKUC-FF.
- Giannangelo, S. J. 1996. *The Psychopathology of Serial Murder*. Westport: Praeger Publishers.
- Glogovčan, Tanja. 2008. *Medijska reprezentacija serijskih morilcev – primer Silvo Plut*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Holmes, R. M. in S. T. Holmes. 1998. *Serial Murder*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
- Jenkins, Philip. 1994. *Using murder : the social construction of serial homicide*. New York : Aldine de Gruyter.
- Jurc, Ana. 2009. *Serijski morilec, ki ga skoraj moraš imeti rad*. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/kultura/knjige/serijski-morilec-ki-ga-skoraj-moras-imeti-rad/211680> (6. september 2009).
- Lindsay, Jeff. 2004. *Darkly Dreaming Dexter*. London:Orion Books Ltd.
- Šterk, Karmen. 2006. *Serijski morilec za umetnike – arhitektura zla*. *Časopis za kritiko znanosti* 34 (225): 205-215.

- --- 2007. *Serijski morilec, normalen psihopat patološke matere*. Ljubljana: Študentska založba.
- Vrtačič, Eva in Karmen Šterk. 2008. *Serijska kultura, popularni morilec, serijski morilec v popularni kulturi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Završnik, Aleš. 2007. *Serijsko in ekscesno morjenje v literaturi in filmu: Spopad med vednostmi*. Ljubljana: Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti.